

Lite grann så här från ovan...

Många är vi som lyssnat till och njutit av Lasse Dahlquists gamla slagdänga ”lite grann från ovan”, med Edvard Persson som vokalist i den kanske mest kända inspelningen. Man kan ju tänka sig att det är Nils Holgersson som sjunger när han åker på Akka över Sverige, men man kan också se budskapet lite mer generellt, och därigenom anlägga ett helikopterperspektiv på saker och ting. (Kanske borde man byta ut detta ord till ”drönarperspektiv”, med tanke på att det finns fler drönare nu än någonsin?)

Hursomhelst är det lätt att fastna i etnocentrism, ett uttryck formulerat av William Graham Sumner, och som innebär att den egna etniska gruppen är alltings centrum och måttstock mot vilket allt jämförs. Man betraktar världen utifrån sin egen plats, vilket betyder att andra kanske inte delar ens åsikt och dömer utifrån egna positioner. Det innebär inte att man måste hemfalla åt värderativism, vilket innebär att man förnekar alla absoluta värden, utan bara att man kan inse att det finns fler sätt att betrakta tillvaron på än det man själv har. (Tvärtom kan man mycket väl tycka att det är viktigt med tydliga och sunda normer och värderingar, men man behöver inte se dem som universellt spridda.)

Ett roligt exempel är hur olika språk är uppbyggda, beträffande ordföljd och annat: Språkprofessorn Lars-Gunnar Andersson har i boken ”Språktypologi och språksläktskap” beskrivit hur en och samma mening ser helt olika ut beroende på vilket språk man väljer. Låt oss ta den enkla meningen: ”Den gamle mannen såg Ivans hus”. Om vi översätter den till engelska, som ju är ett språk som de flesta svenskar behärskar hyggligt blir förändringen inte så stor: ”The old man saw Ivan’s house”, eller ”Den gammal man såg Ivans hus” om vi översätter ordagrant. Eftersom engelskan liksom svenskan är ett germanskt språk blir skillnaden ganska liten. Om vi däremot går till franskan, som ju är ett romanskt språk, blir det: ”Le vieil homme a vu la maison d'Ivan”, alltså ”Den gammal man har sett huset till Ivan”. Redan här ser vi en del tydliga ändringar. Förflyttar vi oss till finskan, som många i Sverige talar, börjar det bli riktigt intressant: ”Vanha mies näki Ivanin talon”, ordagrant: ”Gammal man såg Ivans hus”. Trots att Finland ligger så nära oss geografiskt ligger språket fjärran från svenska, och är släkt med estniskan och ungerskan. Ännu mer exotiskt blir det om vi tar och slänger oss med det tungomål som Nya Zeelands ursprungsfolk maorierna talar: ”Kua kite te kaumatua i te whare o Ipana”, eller ”Såg gamlingen huset åt Ivan”. Här har alltså subjekt och predikat bytt plats trots att det inte är en fråga.” Vi avslutar med ett semitiskt språk, nämligen hebreiskan:

הזקן ראה את ביתו של איוון.

Transkriberat till vårt alfabet blir det ungefär: ”Ra’á ha-’ís ha-zakén ’et betó sel ’Ivan”, och i råöversättning ” Såg mannen den gamle husets Ivans”.

Slutsats? Det finns många sätt att se på tillvaron, ibland lönar det sig att lyfta blicken lite ...

Lars-Eric Norrsäter, kyrkoherde i Söderbärke församling